

Andrej Ferko

Biatec

Neviditeľné divadlo

„Na brazílskom trhu sa zhrnú ľudia okolo nepochopiteľnej senzácie. Na podstavci nad všetkými a všetkým vyčnieva silou sršiaci černochoch s blýskavým pohľadom a predáva za otroka sám seba.“

Biatec

Kde nebolelo, tam nebolelo, ako kde. Bójske ženy na Devíne sa dozvedeli, že ženy na ostrovčeku v ústí Loiry opustili starý zvyk, dohodli sa s tamajším druidom a vybrali si v posvätnom háji mužov. Len najmenšia z nich, ešte nezrelá, dostala na krk namiesto muža bronzového psíčka, symbol ustavičnej mužnosti, ktorého si neskôr vymení za muža. Posvätný háj v Dúbravke však ešte nerodil, a tak sa devínske ženy dohodli s bratislavským druidom na háji lipovom pri novej mincovni na Námestí slobody a na jeho radu vybrali z devínskeho stáda najkrajšiu kobyľu a pomenovali po nej kopec Devínska Kobyla.

Všetky ženy, všetky do jednej, potom opustili zvyk, ktorý zaviedla ešte kráľovná dúhy Brigita, neopustiť hradisko a udržiavať oheň, aby bežali za kobyľou beh Devín – Bratislava. Pred zhromaždeným ľudom oboch pohľaví k nej pristúpil kráľ, ktorého vtedy pokladali za zviera, a spojil sa s ňou ako žrebec. Z devínskej kobyly potom uvarili polievku a kráľ sa v nej musel vykúpať a napokon z nej jesť aj mäso bez použitia rúk. Až tak sa stal kráľom aj nad dievčenským hradiskom, devínskym oppidom, a bratislavský druid správcom posvätnéj dúbravky i lipového hája. Z novej mincovne na Námestí slobody sa nieslo zvonenie, razili sa prvé mince s kráľom na koni a s lipovou halúzkou v ruke a s ďalšou novotou, s menom kráľa v latinskom písme, Biatec. Na posvätných miestach z nových i starých mincí zakopali poklady, na Žilinskej ulici, na Zelenej ulici, na Bratislavskom hrade a pri najstaršej peci na Laurinskej. Bronzo-

vý kľúčik od Devína skryli na Dubčekovom námestí, kde teraz stojí spomienkový stĺp. Pamätná minca z bronzu označuje miesto pri Národnej banke, kde zabili devínsku kobylu. Devínske ženy si v lipovom háji povyberali mužov, iba najmenšia z nich odchádzala so psíčkom...

Kelti sa často deň pred bojom najedli muchotrávky červenej, aby ich ovládli zúrivé halucinácie, zbierali moč, v ktorom sa čarovná sila ešte znásobila, a tesne pred bojom nazbieraný moč všetok na dúšok vypili, aby videli a počuli aj reálny, aj virtuálny svet a aby prešli premenou cez smrť do moci boha slnka a stali sa hviezdami na juhovýchodnej oblohe. Tam niekde žiaria aj hviezdy bratislavských Bójov.

A pretože ústie Loiry so ženským ostrovčekom bolo ďaleko, kotol s konskou polievkou, v ktorej sa vykúpal kráľ Biatic a ktorú potom jedli všetky ženy aj muži a deti a napokon druid, dali k prameňu v Primaciálnom paláci a tam doň musia na pamiatku akoby do konskej polievky hádzať mince všetci okoloidúci, ktorých zvyčajne volajú aj turisti. Vhodené mince sa po čase ponoria pod zem a plávajú v podzemnom mori času, aby sa niekedy ako dúhové vynorili na miestach, kde sa zeme dotkla posvätná Brigitina dúha. A lipové halúzy alebo imelo, zelené aj v zime, sa na Vianoce pekne po keltsky vešajú na iskrolapač nad ohniskom a pod ne sa na kraj ohniska na zimný slnovrat dávajú darčeky pre blízkych, aby opustili staré zvyky, aby nebolelo tam, kde nebolelo. V niektorých krajinách pod Brigitino imelo z lakomosti nedávajú darčeky, ale iba bozky. Zvonenie nákov ako signál slávnosti sa potom rozšírilo po mnohých krajinách a skrátene meno druidov Dr. označuje ženy a mužov, ktorí by mali byť múdri ako vtedajší bratislavský druid, ktorý objavil, ako zmeniť staré zvyky, a stal sa prvým mužom, ktorý kedy vstúpil na ženský ostrov na Devíne, aby tam našiel vyhasnuté ohnisko. A hoci sa vyhasnutím ženského ohňa, prineseného z ústia Loiry, malo stať niečo strašné, nestalo sa nič, len nezmyselný matriarchálny celibát nahradili rodiny. A trvalo skoro dvetisíc rokov, kým na to isté prišiel iný múdry muž, Dr. Luther.

Kde nebolelo, tam nebolelo, ako kde.

Druhá svetová vojna (Sumaroid)

„Ruské deti sa namiesto na sánkach sánkujú na zamrznutých nemeckých vojakoch.“

Náš súdruh dolár (Z recenzie na budovateľskú operetu)

V divadle Profit uviedli v premiére základné dielo kapitalistického realizmu, budovateľský príbeh z prostredia burzy, vychýrenú operetu *Náš súdruh dolár*.

Ideovo to musíme všetci len uvítať, a kto to ideovo neuvíta, je nepriateľom našej strany. Kapitály všetkých krajín, spojte sa!

Treba vysoko vyzdvihnúť, že príbeh sa začína na začiatku a končí sa na konci. Čo však medzitým? Vypočuli sme si aj hudbu. Ideovo ju možno len uvítať. Melódie síce znejú po rusky, no až typický americký aranž im dodal tú správnu stranickosť. Publikum zaujal aj nápaditý motív nahradenia nášho nekvalitného jablka vhodnejším dovozovým pomarančom. Vďaka tomuto motívu totiž hlavná hrdinka pochopí, kde bude jej miesto.

Na stavbu mládeže, ktorou je burza, prichádza Anča, dievča zo zaostalej dediny, so starým myslením, čiže aj pobožné. Súdruhovia ju školia v novom myslení. Anča po nociach horúčkovo hľce knihy Adama Smitha a Johna Maynarda Keynesa a postupne objavuje, že peniaze sú naozaj všetko. Na tele cíti neviditeľnú ruku trhu „aj na tých najcitlivejších miestach, súdruhovia“, neskôr ju pocíti aj na duši. Pochopí genialitu ponuky a dopytu. „Všetko musia riadiť peniaze, všetko bez výnimky.“

*Veď všetko, čo tu človek má,
je peňazí moc čarovná,
buď peniazom česť, peniazom česť.*

Veľmi ideovo sa vydaril najmä hlavný refrén operety:

*Touto našou burzou hýbu zmeny kurzov
a bez našej burzy nehýbu sa kurzy.*

Jeho vydarenosť podčiarkuje aj neoddiskutovateľný fakt, že v inscenácii zaznie – veľmi citlivo interpretovaný – vyše sedemstokrát!!! Čo už len môže byť väčšie umenie?

Na javisku sa buduje burza, veľká stavba kapitalizmu, všade montérky, zväzácke modré košeľe, fúriky, krompáče a tehly, čo všetko iba povrchnému divákovi pripomína podobné stavby z päťdesiatych rokov – Trať mládeže a podobne. Vieme všetci veľmi dobre, že modré košeľe budovateľov burzy majú zásadne iný odtieň a kvalitatívne inú ideovú kvalitu. Za pôsobivý vizuálny znak novej kvality autori umne zvolili pomaranč, čím otvárajú aj ideovú polemiku s kresťanským mýtom raja, lebo tým vlastne odmietajú jablko ako symbol poznania. Tak aj vyznieva ideový podtext – nie jablko poznania a nie posmrtný raj, ale vitamínovo vhodnejší pomaranč a konzum ešte tu na zemi. Nijaký raj po smrti, ako sľubuje cirkev, ani v budúcnosti, ako sľubovali komunisti, lež teraz hneď, každé ráno s veľkým pohárom pomarančového džúsu. Táto vari najhlbšia myšlienka budovateľskej operety *Náš súdruh dolár* celkom vyvracia zlomyseľné fámy, že autorom ide v skutočnosti iba o skrytú reklamu pomarančového gigantu Global Orange International, Ltd., ktorý –

a to je zas fakt – uvedenia tejto inscenácie všade na svete veľkoryso sponzoruje.

Súdružka Anča vyhrá súťaž v prednese poézie odrecitovaním vlastnej básne *Náš súdruh dolár* (podľa ktorej autori nazvali aj celé dielo). Odcitujme:

*Opretá srdcom o Ameriku,
opretá srdcom o dolár
cítim sa súdružkou novej éry,
ktorá ma ľudsky narovná.*

Alebo ideovo veľmi pôsobivý záver básne:

*Už cítim vôňu pomarančov...
Áno, chcem sa stať novou Ančou!*

Určitá zápletká sa začína tak, že medzi budovateľov burzy sa votrie záškodník Ivan, predstaviteľ chorých názorov („treba veriť v Boha, a nie na zlaté teľa, prvoradou potrebou človeka je práca, a nie zisk“), do ktorého sa súdružka Anča sprvoti zalúbi, no v skutočnosti Ivan chce získať Anču za spojenca, aby rozšírovala nepravé hodnoty a spomalila tak budovateľské uvedomenie más, čiže aj stavbu burzy. Všetci vieme, že práca nie je prvoradá životná potreba, ale otupujúca činnosť nehodná ozajstného človeka, člena strany, kapitalistu. A kde teda vzniká kapitál? Na burze. Burzovými operáciami. Dobré a veľmi presvedčivo argumentuje politický pracovník KS (Kapitalistickej strany) nepriateľovi nášho zriadenia Ivanovi. „Ak máš pochybnosti, musíš veriť, že je to tak. Opakuj si to tisíckrát, a uveríš tomu. Keď vybudujeme burzu, všetci zbohatneme a nebudeme musieť pracovať.“

Ivan však nepochopí, že Anča sa už preporodila, a tak víťazí ona, lebo v rozhodujúcej chvíli ho uvedomelo udá, aj s pôsobivými detailmi ich prvej noci lásky. Ivana stihne zaslúžený trest. Anče sa za tieto zásluhy ujmú vyššie postavení súdruhovia a ešte viac ju školia. Vzdá sa dokonca sama od seba posledného symbolu starej viery: ruženec zamuruje do základov burzy (pozoruhodná nočná scéna), prichytí ju – moment posledného napätia! – ostrážitý vedúci stranickej skupiny, no ona mu vysvetlí, že sa jej zachcelo murovať aj v noci. Anča napokon verejne prijme nové myslenie. Jej monológ stojí za to odcitovať:

ANČA. Súdruhovia, dobrovoľne som sa rozhodla vystúpiť verejne na tejto plenárnej schôdzi našej KS. Ja... dlho som o tom premýšľala, ale teraz sa mi vyjasnilo, najmä po poslednom prejave súdruha guvernéra Dolars Unlimited Inc. na CNN. Ja... chcem sa stať tovarom. Odstrániť zo svojho života iracionalitu citov i predsudkov. Chcem... zo srdca si želám, aby sa moje telo i moja duša stali tovarom. Aby som nezaťažovala ani tuto Paľa, ani Jana svojou nerozhodnosťou. Aby im mohli patriť moje prsia či lono podľa toho, kto koľko zaplatí.

Aby som si ja mohla kúpiť lásku súdruha vedúceho a on moju za trhovým mechanizmom objektívne stanovenú cenu. Budujeme novú spoločnosť, konkrétne stavíme burzu, aby sme mali krásnu budúcnosť. Keď vybudujeme burzu, budeme bohatí, čiže šťastní. Verejne vyzývam aj ostatné súdružky a súdruhov, aby nasledovali môj príklad a stali sa tovarom.

S úsmevom idiota

„Vyzerať ako idiot v očiach blbca je pochúťkou pre najfajnovších labužníkov.“

Nekonečný sex

– Tato, a ty vieš, čo je nekonečný sex? – opýtal sa ma štvorročný synček Michalko.

V šoku som sa pokúsil prudko zauvažovať, no jediné, čo mi zišlo na um, bolo, že čím sme starší, tým je ten sex konečnejší. A to som, samozrejme, nepovedal.

– Neviem.

– To je, keď chodia dvaja holí po meste.

– Aha...

Asi som sa tváril mimoriadne tupo, lebo štvorročný synček Michalko považoval za potrebné vec doplniť a dovysvetliť.

– Tato, je o tom aj básnička.

– Básnička... – zopakoval som mechanicky a bez štipky duchaplnosti. – Teda básnička... Aká?

*Hasiči trúbili,
plošňák ešte spal,
prišla k nemu milenka,
už sa obliekal.
Milenka, milenka,
čo to bude dnes?
Nekonečný sex.*

Ani toto dovysvetlenie nevieslo asi do môjho výrazu nič povzbudivé. Chvíľu som v sebe pozoroval dojem z tej básničky.

– Michalko, toto ale nie je z tvojej hlavy, však!

– Nie, z Jurajovej.

Tak sme šli do detskej izby, kde si Jurajko písal prvácku domácu úlohu z krasopisu. Tým zároveň nenápadne naznačujem, že majetkové pomery v učiteľskej rodine nie sú celkom bezútešné.

– Jurajko, máme tu takú záhadu. Poznáš túto básničku?

– Ktorú?

Zopakoval som mu s Michalkovou pomocou básničku.

– V tej básničke sú dve chyby, – povedal Jurajko.

– Aké?

*Hasiči trúbili,
plošňák ešte spal,
prišla k nemu Lucia,
už sa VYzliekal.*

– Rozumieš, tato, vyzliekal, nie obliekal!

– Tomu rozumiem, – povedal som, lebo som tomu rozumel.

*Milenka, milenka,
čo to bude dnes?*

– A tento verš Mišo vynechal, – poznamenal Jurajko.

Milovanie v posteli.

A doplnil známe finále.

Nekonečný sex.

– Aha, – povedal som. – Takže podľa teba správna verzia básničky znie:

*Hasiči trúbili,
plošňák ešte spal,
prišla k nemu Lucia,
už sa vyzliekal.
Milenka, milenka,
čo to bude dnes?
Milovanie v posteli.
Nekonečný sex.*

– Áno, – potvrdil Jurajko. – Tak to presne má byť.

– Aj tak som z toho nezmúdreľ, – pokrútil som hlavou. – Čo je plošňák?

– Plošňák? To je môj spolužiak.

– Aha, to je priezvisko! Konečne niečo chápem. A Lucia je spolužiačka?

– Áno, Lucia. Najkrajšia v triede.

– A nekonečný sex?

Jurajko sa na mňa pozrel ako na chudáčika.

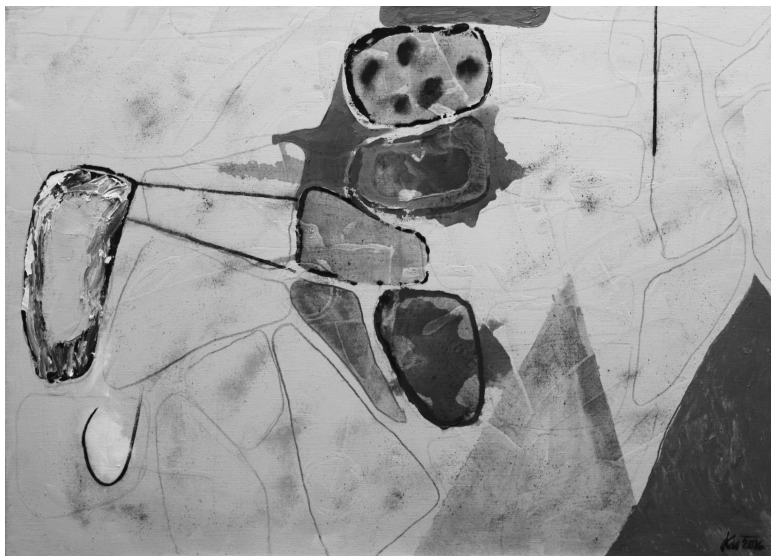
– Tato, to predsa každý vie! To je, keď chodia dvaja holí po meste. A nechaj ma, musím si písať domácu.

Asi dva týždne sa nedialo nič pozoruhodné. Potom si moju manželku predvolala pani riaditeľka materskej školy, kam chodil Michalko.

– Pani Ferková, my vieme, že vy ste taká spisovateľská rodina. Zrejme si doma recitujete básničky a tak. Dlhším vyšetovaním sme zistili, že sa nám v škôlke rozšírila takáto básnička.

Pani riaditeľka podala manželke text básničky, Michalkovu verziu (obliekal, nie vyzliekal a bez milovania v posteli). Manželka si prečítala básničku.

– Ešte dlhším vyšetovaním sme zistili, že túto básničku k nám priniesol váš Miško. Myslíte si, že jej obsah je vhodný pre deti predškolského veku?

Milan Kubíček: Z cyklu Biely vesmír, Delenie, olej, 2016

– Nemyslím si to. O tej básničke nič neviem, ale doma zistím, čo a ako. A tak sme sa všetci vrátili k tej básničke.

– Jurajko, odkiaľ máš tú básničku?

– Zo školy. Som ti vrael!

– A prečo je v nej Lucia a Plošňák?

– Lebo oni sú do seba.

– To je zas čo?

– No oni sú frajeri. Sú do seba buchnutí.

– Aha. Preto o nich hovorí tá básnička?

– Nie, nie preto. Takých, čo sú do seba, je veľa, ale Plošňák s Luciou sú do seba tak, že keď budú veľkí, tak sa určite vezmú.

– Prosím ťa, ako syn matematika nevyslovuj výroky o budúcnosti. Či sa vezmú, to sa dnes nedá presne povedať.

– Ale dá!

– A to už ako?

– Oni sú do seba tak, – Jurajko významne stíšil hlas, – že ona sa mu nechá. Pozreli sme s manželkou na seba.

– Ona sa mu nechá? – spýtala sa. – V prvej triede?

– Áno, ona sa mu nechá! – zopakoval Jurajko pevným hlasom a veľmi zreteľne. – Ona sa mu nechá.

– A to je čo? – vyhrkli sme vedno.

Jurajko sa na nás skúmavo pozrel. Asi sme sa mu zdali veľmi malí.

– To vám naozaj nemôžem povedať.

O niekoľko dní prepukol v škôlke ďalší problém. Michalko sa medzitým od Jurajka naučil správnejšiu verziu básničky a pokúšal sa opravovať spolužiakov, ktorí ho za to nakoniec zbili. Michalko ich prestal opravovať. Na básničku sa časom zabudlo.

Takto akosi asi vzniká náboženstvo. Z vyšších kruhov, v tomto prípade od prvákov, sa do primitívnejšieho spoločenstva dostane text, v ktorom sú aj nezrozumiteľné pojmy. Napríklad plošňák. Tohto textu sa zmocnia vykladači písma.

Onedlho sa zjaví iný výklad alebo iné znenie. Ich zástancovia sa stávajú kacírmi a heretikmi. Nastane boj o text. A pritom v samom texte môže byť rozpor. Napríklad taký, že nemožno byť súčasne v posteli a vo dvojici chodiť holi po meste. Môže niekto spať a zároveň sa obliekať alebo vyzliekať? Alebo sa v texte, čo býva pri textoch tohto druhu tuším zákonitě, vyskytne v nejakej podobe nekonečno...

A nikdy sme sa nedozvedeli, čo znamená, že ona sa mu nechá. V tom okamihu sa prevrátili úlohy a tajomstvá dvoch svetov – sveta detí a sveta dospelých. O všetkom ostatnom máme akú-takú predstavu. Ale toto tajomstvo sa nikdy nedozvieme. A aby bolo jasnejšie, že nejde o hocaké tajomstvo, Jurajko nám pri inej príležitosti kategoricky poprel, že by to malo byť bozkávanie. Je to niečo viac, celkom iné, niečo, na čo sme ešte v jeho očiach nedospeli.

A keď som sa ho na to spýtal po roku, už si na nič nepamätal. Zišlo mi vtedy na um, čo napísal Federico García Lorca: Iba tajomstvo nám dáva silu žiť.

*Hasiči trúbili,
Plošňák ešte spal,
prišla k nemu Lucia,
už sa vyzliekal.
Milenka, milenka,
čo to bude dnes?
Milovanie v posteli.
Nekonečný sex.*

Rozmýšľa o živote Gregor Gavora

Na poslednom zjazde česko-slovenských spisovateľov ho opäť usadili do prvého radu. Zámok Dobříš preplnilo nové myslenie. „Skôr ako teda prejdeme na nové myslenie, mali by sme dôkladne preskúmať to staré. Mám také tušenie, že časom zistíme, že myslenie je len jedno.“ Všetci na čele so súdruhom Milošom Jakešom čakajú, čo povie ďalej, no Gregor sa vracia na vymedzené prvoradé miesto, zaznie oneskorený rozpačitý potlesk a súdružka Nejedlá ďakuje „za velice krátky príspevek do diskuze“.

Gregor Gavora je poznové usadený v prvom rade. Cíti sa ako pred tridsaťročím na Dobříši. Za pár prázdnymi sedadlami sedí autorka, ktorá ho navrhla spomedzi spisovateľov vylúčiť, autor, ktorý objednal v zahraničí recenziu, po ktorej išiel do trezoru film o premieňaní nevýhod na výhody, ďalší autor zas uverejnil pred premiérou komédie recenziu, po ktorej premiéra ani komédia už nebola, a medzi týmito náhodou zinscenovanými spomienkami unavený anjel, unavený svojou anjelskosťou, anjel s kosťou. Všetci opojení slobodou, o ktorej sa hladko hovorí a drsne spieva. Gregorovi sa mihne Wittgenstein, „o čom sa hovorí nedá, o tom mlč“. Pozvú ho, ako pred tridsaťročím, k mikrofónu...

Najkratšia rozprávka (K 20. výročiu publikačného zákazu)

„Kde bolo, tam koniec.“

Aj odkaz na YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=LziXkoq09UM>

Haravara

„Sme mŕtvi ľudia.

Až na ten sen.“